

Ez a fejezet a hálózatban működő családi napközök átlagos hozamára és költségére ad becslést, illetve felvázol egy lehetséges megoldást a hálózatos működés hatékony finanszírozására.

A hálózatban működő családi napközi hozama

A hálózatban működő családi napközi hozamai nagyrészt azonosak az önállóan működő családi napköziével: elsősorban abból származnak, hogy a napköziben ellátott gyerekek szülei könnyebben munkába tudnak állni. A szülők munkába állása az egyének és az állam számára is előnyös: a munkával elérhető jövedelem általában nagyobb, mint a gyermekgondozási ellátások, így a család anyagi helyzete javul, ugyanakkor több adót és járulékot fizet, és kevesebb támogatást igényel az államtól, ezzel javítva az állami költségvetés egyenlegét.

A közvetlen pénzbeli hozamok mellett közép- és hosszú távú hozamok is keletkeznek. Középtávon javul a gyerekek érzelmi és különösen az értelmi fejlődése, ami pedig későbbi iskolai teljesítményüket is megnöveli. A nemzetközi szakirodalom szerint egészségi állapotukra is pozitív hatással lehet a napközbeni ellátás, a bántalmazás előfordulása viszont csökkenhet. Hosszútávon ez további hatásokat eredményez: magasabb iskolázottságot, magasabb béreket, a bűnözés ritkább előfordulását.

Ezek a hatások különösen az iskolázatlan szülők gyermekei esetén jelentősek. Ebből következik, hogy a közép- és hosszú távú hatások azokban a családi napközökben a legnagyobbak, amelyek a hátrányos helyzetű családok számára ingyenesen vagy olcsón hozzáférhetőek. A tehetősebb családok számára szolgáltató, fizető csanak esetében elsősorban a rövidtávú, az anya munkába állásából eredő hatások jelentősek.

A pénzben vagy jólétben megjelenő hatások mellett a csanak hozzájárulhatnak az esélyegyenlőség megerősítéséhez is. Ez abból következik, hogy szemben a bölcsődékkal, a családi napközi kisebb gyereklétszám esetén is hatékonyan működtethető, és ezért kis lélekszámú településeken is fenntartható szolgáltatás biztosít (Reszkető és Scharle 2010). A falvakban élő hátrányos helyzetű családok gyermekei ugyanis (az utazási és tájékoztatói költségek miatt) sokkal nagyobb eséllyel jutnak napközbeni ellátáshoz, ha az a saját településükön működik.

A hálózatban működő családi napközök (amellett, hogy olcsóbbak – erről a következő részben lesz szó), adott költségszinten egységesebb, megbízhatóbb és jobb minőségű szolgáltatást tudnak nyújtani, és ezen keresztül a közép- és hosszútávon várható hatásuk nagyobb, mint az önállóan működő csanaké átlagosan.¹ A rövidtávú hatások tekintetében nincs jelentős különbség a hálózatos és az önálló csanak között, bár kisebb előnyök itt is jelentkezhetnek. A hálózatos működés ugyanis elősegíti a csanak közötti tapasztalatcserét, és ez hozzájárulhat például ahhoz, hogy a szülők munkavállalását jobban elősegítő rugalmas megoldásokat (nyitva tartás, szünidei szolgáltatások) megtalálják és alkalmazzák.

¹ Ez a megállapítás az átlagos esetre vonatkozik, és adott költségszint esetére. A jó minőség biztosítása az önálló működés esetén költségesebb, ezért, bár az önállóan működő csanak is kiváló minőségű szolgáltatást nyújthatnak, ezt többnyire drágábban érik el.

A legutóbbi törvényi változások² alapján a családi napközibe (családi bölcsőde néven) már csak bölcsődés korú, azaz három év alatti gyerekek járhatnak. Ehhez igazodva, a munkapiaci hozamokat egy olyan korábbi számítás alapján becsüljük meg, amely az 1-2 éves gyermeket nevelő anyák munkapiaci helyzetéből indult ki (Blaskó és szerzőtársai 2009).

A munkapiaci hatás egyik eleme az, hogy a napközbeni ellátás biztosítása hogyan hat a szülők (jellemzően az anya) munkavállalási döntésére: keres-e állást, ha gyermekét el tudta helyezni a családi napköziben. A következő elem az, hogy aki munkát keres, az milyen eséllyel (és milyen hamar) talál megfelelő munkahelyet. Végül, a hatás harmadik eleme a munkába álló szülő bérének nagysága. Ezeknek az elemeknek a kiszámításához egy korábbi becslést használunk fel, de a béreket kiigazítjuk oly módon, hogy a 2015 évi árszintet tükrözzék.³

Ez a korábbi becslés az anyák munkába állásának valószínűségére vonatkozott, azaz lényegében a fent említett munkapiaci hatások közül az első két elemet összevontan kezelte. A számítás azon a feltevésen alapult, hogy a 3 év alatti gyermeket nevelő anyák foglalkoztatási esélye és bére elvileg hasonló az idősebb (5-10 éves) gyereket nevelő, és más tulajdonságaikban hasonló nők foglalkoztatási rátájához és béréhez, és a valóságban főként azért marad el ettől a szinttől, mert a kisebb gyerekek számára nincs elegendő férőhely a napközbeni ellátásban. A becslés lényegében azt mutatja meg, hogy ha a bölcsődei ellátás – az óvodához hasonlóan – szinte minden gyerek számára hozzáférhető lenne, akkor a mai munkaerőpiacon (az anyák munkába állását befolyásoló más tényezők változatlansága esetén) a bölcsődés gyereket nevelő anyák milyen arányban állnának munkába.

1. táblázat A kisgyerekes anyák munkába állásának valószínűsége

	Közép- Magyarország	Dél- Dunántúl	Nyugat- Dunántúl	Közép- Dunántúl	Észak- Magyarország	Észak- Alföld	Dél- Alföld
város	0,49	0,54	0,60	0,54	0,46	0,39	0,46
nagyközség	0,47	0,44	0,52	0,60	n.a.	0,31	0,48
kisközség	0,47	0,40	0,54	0,46	0,41	0,31	0,35

Forrás: Blaskó et al 2009 becslése a KSH 2005. évi Mikrocenzusa alapján. Megjegyzés: a munkába állás valószínűsége 1, ha biztosan bekeverkezik, 0 ha biztosan nem. n.a.= nincs adat.

² A 2015 december 23-án közzétett 2015. évi CCXXIII. törvény Egyes szociális, gyermekvédelmi, családtámogatási tárgyú és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról (<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15202.pdf>)

³ A hivatkozott korábbi becslés Blaskó et al 2009 számítása (Blaskó Zsuzsa – Cseres-Gergely Zsombor – Reszkető Petra – Scharle Ágota – Váradai Balázs: [Az 1-3 éves gyermekek napközbeni ellátásának bővítése: költségvetési hatás és várható társadalmi hatások](#), kutatási jelentés, Budapest Intézet, 2009), amely a KSH 2005. évi Mikrocenzusa alapján készült. Az így számított munkába állási esélyek vélhetően alulbecsülik a 2015. évi helyzetet, mivel a kisgyermekes anyák iskolázottsága jobb, mint tíz évvel ezelőtt volt. Az árszinthez igazítás azt jelenti, hogy a korábbi becslésben számított béreket a 2015-ig eltelt időben mért áremelkedéssel (inflációval) korrigáljuk (indexáljuk).

A becslés eredményét a 2. táblázat mutatja. A kisgyermekes anyák munkába állásának valószínűsége (azaz, hogy állást keresnek és el is tudnak helyezkedni), 31 és 60% között szóródik, tehát háromból 1 vagy két anya dolgozik. A munkába állás valószínűsége nagyobb a jobb helyzetű régiókban és a városokban, ahol az anyák iskolázottabbak és a munkaerő-kereslet is élénkebb, és kisebb a hátrányos helyzetű régiókban és a kisközségekben.

A várható bruttó bérek havi 109 és 236 ezer forint között szóródnak: az elhelyezkedési esélyhez hasonlóan, a bérek nagyobbak a jobb helyzetű régiókban és a városokban, illetve az iskolázott (legalább érettségivel rendelkező) anyák esetében.

2. táblázat A kisgyermekes anyák várható bére (havi bruttó ezer forint), 2015

	Közép- Magyarország és Közép-Dunántúl	Dél- és Nyugat- Dunántúl	Észak-Alföld és Észak- Magyarország	Dél-Alföld
<i>Érettségizett</i>				
Budapest, megyeszékhely	236	208	206	201
Egyéb város	213	197	196	194
Nagyközség	224	218	194	197
Kisközség	202	189	198	186
<i>Nem érettségizett</i>				
Kisközség	114	115	116	109

Forrás: Blaskó et al 2009 becslése a KSH 2005. évi mikrocenzusa alapján, 2015. évre indexálva

A hatályos szabályozás szerint a családok számára a családi napközi várható hozama egyenlő az elhelyezkedési valószínűség és a várható bér (ebből levonva a munkába járás esetleges többletköltségeit) szorzatával. A korábbi szabályozástól eltérően a gyed és a gyes mellett is lehet munkát vállalni, azaz ezeket a támogatásokat nem veszíti el a család, ha az anya munkába áll.

Az állam (a központi költségvetés) számára egy csana férőhely hozama a munkába állás valószínűségének, illetve a munkába álló anya keresete után befizetett járulék és adó szorzata. A 3. táblázat mutatja az anyák munkába állásából várható hozamot. Az érettségizett anyák másfél-kétszer akkora eséllyel dolgoznak, mint az érettségivel nem rendelkezők, ezért feltételezzük, hogy a napközbeni ellátás bővülése esetén jellemzően ők élnek a lehetőséggel, hogy hamarabb visszatérjenek a munkába. A kisközségekben viszont kevés a gyerek és kisebb az érettségizett nők aránya, azaz ott előfordulhat, hogy egy új intézmény megnyitása csak akkor rentábilis, ha a helyben lakó nem érettségizett nők közül is többen munkába állnak. Ezért a nagyobb településeken csak az érettségizettek, az utolsó kategóriában pedig mindkét csoport várható hozamát mutatjuk be a táblázatban.

3. táblázat Adó- és járulékbefvételek az anya munkába állása esetén*
Ezer ft/munkavállaló/hó

	Közép- Magyarország és Közép-Dunántúl	Dél- és Nyugat- Dunántúl	Észak-Alföld és Észak- Magyarország	Dél-Alföld
Budapest, megyeszékhely	180	158	157	153
Egyéb város	162	149	149	147
Nagyközség	171	166	147	149
Kisközség	154	143	150	141
Kisközség (nincs érettségi)	83	84	85	80
Kisközség átlag	107	104	107	100

* A várható bér utáni járulék és szja befizetés, illetve a nettó bér elköltésekor (feltételezve, hogy ennyivel nő a fogyasztás) fizetett áfa. 2015 évi áron, a 2015-ben érvényes adó és járulék-szabályokkal számítva.

A 1. táblázatban közölt munkába állási valószínűségek és a 3. táblázatban közölt adó- és járulékbefvételek szorzataként számíthatjuk ki az egy férőhelyre jutó várható állami bevételt: ezt mutatja a 4. táblázat. Látható, hogy bár a várható bevételek erősen függenek a helyi munkapiaci viszonyoktól, még a legrosszabb esetben (az északi régiók falvaiban) is meghaladják a jelenlegi csana normatíva egy hónapra jutó összegét (22 350 forint). A jobb helyzetű régiókban és a városokban pedig a normatíva három-négyszerese is befolyhat az állami költségvetésbe.

4. táblázat Egy férőhelyre eső összes várható adó- és járulékbefvétel*
Ezer ft/férőhely/hó

	Közép- Magyarország és Közép-Dunántúl	Dél- és Nyugat- Dunántúl	Észak-Alföld és Észak- Magyarország	Dél-Alföld
Budapest, megyeszékhely	88	86	61	71
Egyéb város	79	81	58	68
Nagyközség	80	72	46	72
Kisközség	73	57	46	50
Kisközség (nincs érettségi)	39	33	26	28
Kisközség átlag	50	41	33	35

* A várható bér utáni járulék és szja befizetés, illetve a nettó bér elköltésekor (feltételezve, hogy ennyivel nő a fogyasztás) fizetett áfa, figyelembe véve, hogy milyen valószínűséggel dolgozik a férőhelyre felvett gyerek anyja. 2015 évi áron, a 2015-ben érvényes adó és járulék-szabályokkal számítva.

Ahogy már említettük, az anyák munkába állásából származó állami bevételek mellett a családi napközinek közép- és hosszú távú hatásai is lehetnek, amelyek különösen azokon a hátrányos településeken jelentősek, ahol a rövid távú hatások szerényebbek.

A napközbeni ellátás közvetett hatásait hazai kutatások híján a nemzetközi szakirodalom alapján foglaljuk össze. Az USA-ban és Angliában az 1960-as évek óta vizsgálják a kora gyermekkori fejlődést elősegítő, a lemaradás megelőzését célzó különféle ellátásokat. Ezek tapasztalatai szerint a jó minőségű ellátások középtávon (két-három év) elteltével, illetve hosszú távon (tizenöt-húsz év után) az érintett gyermekek, szüleik, és a tágabb környezet számára is számos pozitív hatással járnak (5. táblázat). A napközbeni ellátás kedvező hatása annál nagyobb, minél nagyobb a szülők hátránya társadalmi státusz (iskolázottság, jövedelem, egészségi állapot, lakóhely) tekintetében.

5. táblázat A napközbeni ellátás közvetett hozamai

	Érintett gyerek/szülő	Helyi közösség	Állam (költségvetés)
<i>Középtávú hatások</i>			
Gyerekek érzelmi és értelmi fejlődése, iskolai teljesítménye javul	+		
Egészségi állapot javul	+		+
Gyermekbántalmazás csökken	+		+
<i>Hosszú távú hatások</i>			
Lemorzsolódás, iskolázottsági szint javul	+	+	+/-
Foglalkoztatottság és várható bér javul	+	+	+
Csökken a szociális ellátások iránti igény	+	+	+
Bűnözés enyhül	+	+	+

A kormányzatok, ezen belül is a helyi önkormányzatok szintjén jelentkező közvetett hozamok egy része elvileg könnyen számszerűsíthető (például a szociális támogatásokra fordított kiadások csökkenése), más része nehezen becsülhető (mint például az érintett szülők munkahelyen nyújtott jobb teljesítménye).

A közvetett hatások többsége az állami költségvetés kiadásait csökkenti, vagy bevételeit növeli: a gyermekvédelmi-, egészségügyi- és szociális ellátások, a speciális nevelés, a bűnüldözés és büntetés-végrehajtás költségei csökkennek, a növekvő iskolázottság révén pedig nőnek az adóbevételek. Középtávon az oktatás kiadásainak egyenlege nem egyértelmű: az évisméltés csökkenése okán a közoktatásban kevesebb lesz a diák, viszont többen tanulnak tovább, azaz a közép- és felsőoktatás kiadásai nőhetnek (ezt azonban hosszútávon bőven ellensúlyozza, hogy a képzetesebb munkaerő

termelékenysége nagyobb). A külföldi hatásvizsgálatok eredményeiről részletes áttekintést ad Scharle (2010).⁴

A hálózatban működő családi napközi működtetésének költsége

A gyerekek napközbeni ellátását biztosító különféle intézmények működtetésének költsége jelentős eltéréseket mutat, intézménytípusok között és azon belül is (Scharle 2010). A családi napközök közötti különbségek elsősorban a helyi infrastrukturális adottságokból, a méretből, az alkalmazotti bérekből és az ettől nem független minőségből (a minimálison túl nyújtott szolgáltatásokból) származnak.

A csana működtetési költségét (hálózat nélkül) egy korábbi adatfelvételre támaszkodva becsültük meg. A tipikus költségek meghatározásához az egyedi adottságokat ki kell szűrni. Ennek módja az, hogy az intézmények által közölt költség adatok és a szintén általuk megadott megfigyelhető adottságok (gyerekek létszáma, gondozók létszáma és képzettsége, konyha, stb) közötti összefüggést statisztikai módszerekkel (regressziós becsléssel) megmértük. Ezután meghatároztunk egy olyan családi napközi típust (ezt nevezzük “egyszerűnek”), ami megfelel az előírásoknak, nem nyújt különleges szolgáltatásokat, és hatékony a mérete.⁵ A statisztikailag megbecsült tulajdonság-költség összefüggések ismeretében minden adatszolgáltató esetében kiszámítottuk, hogy milyen költséggel működne, ha az “egyszerű” típus tulajdonságaival rendelkezne. Az utolsó lépcsőben azt számoltuk ki, hogy ezek a hipotetikus költségek hogyan változnak település-méret és régió szerint.

Ez az eljárás segít kiszűrni például azt a torzítást, hogy a gazdagabb vidékeken a csana több szolgáltatást nyújt, és ezért drágábbnak tűnik, mint valójában. Ebben az esetben ugyanis a költségek részben a magasabb helyi beszerzési árak és bérek miatt nagyobbak, részben pedig a jobb minőség miatt – az utóbbit szűrjük ki a fenti eljárással. Öt gyerek/gondozóval számoltunk, ami a hatályos szabályozást tekintve az elérhető leghatékonyabb arány.

A településméret és a régiók közötti eltérések részben a beszerzési árak és bérköltségek eltéréseivel, részben a kis minta miatt nem kiszűrhető egyedi eltérésekkel magyarázhatók. A településméret hatása viszonylag világos: a költségek jellemzően a mérettel együtt csökkennek, amit elsősorban a bérköltségek (az ingatlanárak, a helyi szolgáltatások, és a munkaerő kereslet különbségeit is tükröző) eltérései indokolhatnak. Az adatgyűjtés ahhoz nem volt elegendően nagy, hogy a költségek összetevőit külön is megvizsgáljuk és magyarázzuk.

⁴ Scharle (2010): A gyermekszegénységet és kirekesztettséget csökkentő összetett programok hatásvizsgálatáról, Budapest Intézet http://www.budapestinstitute.eu/uploads/BI_gyep_koltseghazon_100925.pdf

⁵ Az önkormányzat a fenntartó, az intézménynek nincs alapítványa (amin keresztül például a szülőktől kiegészítő támogatást kaphatna), az ételt egy több intézményt is ellátó, önkormányzati konyhából hozatják vagy helyben főznek, a legalább középfokú végzettséggel rendelkező, képzett gondozók aránya 75%, a nyitvatartási idő 11 óra, nincs sajátos nevelési igényű gyermek, mindenki napi négy étkezést kap, a beiratott gyerekek száma 5, tehát öt gyerekre jut egy gondozó.

**6. táblázat Az „egyszerű” csana becsült költsége régió és településtípus szerint 2015 évi árakon
 ezer Ft/férőhely/hó**

	Közép- Magyarország és Közép-Dunántúl	Dél- és Nyugat- Dunántúl	Észak-Alföld és Észak- Magyarország	Dél-Alföld
Budapest vagy megyeszékhely	64	47	53	58
Város 10 ezer fő felett	64	47	47	53
Város, falu 5-10 ezer fő	58	47	47	53
Falu 5 ezer fő alatt	58	41	47	47

Forrás: Reszkető és Scharle (2010), 2010 július-augusztusi saját adatfelvétel regressziós elemzése alapján, 2015 évi árakra indexálva. A folyó költségek között a béreket, az étkezést és a rezsit vettük számításba.

A fenti számítás egy 2010-ben készült adatfelvételen alapult, és az árszerkezetben vagy a szabályozásban történt esetleges változások miatt előfordulhat, hogy ennek egyszerű indexálása nem ad jó becslést a jelenlegi költségekre. Ezért az egyes költségelemeket külön tekintve is elvégeztük a becslést egy átlagos csanára, oly módon, hogy a bérek esetében a diplomás minimálbér aktuális értékét vettük alsó becslésnek (ez az inflációnál nagyobb emelkedést jelent), és ennek másféleszeresét a felső becslésnek. A rezsik esetében az energiaárak csökkenése miatt nem számoltunk költségnövekedéssel. A 7. táblázatban összefoglalt eredmények szerint az egy gyerekre jutó működési költségek (5 gyerek/1 gondozó esetén) valamivel nagyobbak, mint az egyszerű indexálással számított költségek.

**7. táblázat Alsó és felső becslés egy „egyszerű” családi napközi folyó költségeinek egyes tételeire
 Ft/ hó**

	Alsó becslés (falu)	Felső becslés (város)
egy gondozó bérköltsége	135000	202500
egyéb folyó költségek		
--rezsi	37420	56131
--vásárolt szolgáltatás	21049	26311
--egyéb kiadás	23388	23388
--amortizáció	23388	23388
--étkezés	58469	58469
összes költség 1 alkalmazottal	240245	331717
vásárolt szolgáltatások nélkül	219196	305406
összes költség 2 alkalmazottal	375245	534217
Összes költség egy gyerekre ezer ft/hó	60	78

A fenti számításokban még nem jelentek meg a családi napközi hálózat közös költségei: a hálózat tagjait adminisztrációval, információkkal és szakmai szolgáltatásokkal segítő központ működtetésének költsége. Ezeket a kiadásokat részben a Fehérkereszt Egyesület aktuálisan működő hálózatának tényleges költségei, részben az ideális működés becsült költségei alapján írjuk le. A költségeket a 8. táblázat mutatja be, három különböző méretű hálózat esetére.

8. táblázat Hálózat működtetési költsége
Ft/ hó

	Kis hálózat	Közepes hálózat	Nagy hálózat
Hálózati tagok száma	5	10	25
Gyermekgondozási szakértő díja	30000	62500	125000
Koordinátor bére	105000	157500	210000
Könyvelés	50000	83000	172500
Iroda rezsije	10000	10000	10000
Utazás, ha közel vannak	4000	8000	14000
Utazási többlet ha szétszórta	8000	12000	18000
Egyéb dologi kiadás*	53000	53000	53000
Összesen	260000	386000	602500
Egy csanára eső költség	52000	38600	24100

Forrás: saját számítás

A költségvetésben a legnagyobb tételt a koordinátor bére teszi ki, ami nem nő arányosan a hálózat méretével, mivel feladatainak egy része független a csanak számától. Emiatt a nagyobb hálózat egy csanára jutó költsége sokkal alacsonyabb, mint a kisebb hálózaté, azaz a nagyobb hálózat olcsóbban működtethető. Az koordinátor főbb feladatainak munkaidőigényét a 9. táblázat mutatja be, fél- és teljes állású munkatárs esetén.

9. Táblázat A hálózati koordinátor főbb feladatai, fél- és teljes állás esetén
óra / hét

Tevékenység	Félállás	Teljes állás
szervezés	2	4
munkaügy	4	6
adminisztráció	8	8
konzultáció	0	2
önellenőrzés, fenntartói ellenőrzés	0	2
információgyűjtés	0	2
rendezvények és tájékoztatók	0	2
csanak tájékoztatása	1	2
értekezletek a vezetőséggel	1	1
megbeszélések szakmai vezetővel	0	1
megbeszélések könyvelővel	0	2
megbeszélések hivatalokkal	1	2
hivatali ügyintézés	1	1
beszerzések intézése	1	1
forráskutatás	0	2
csanak helyszíni látogatása	1	2
összesen	20	40

Forrás: Fehérkereszt Egyesület közlése

A hálózat működtetésének költségét is figyelembe véve, egy családi napközi egy gyerekre jutó egy havi kiadása 49 és 66 ezer forint körül alakul egy hónapban (10. táblázat). Ez azt jelenti, hogy az egyszerű csanánál jobb minőségű ellátást biztosító hálózati tag működési költsége azonos, vagy kisebb, mint az önállóan működő csanáé.

10. táblázat Alsó és felső becslés egy hálózati tag családi napközi összes költségére

Ft/ hó

	Alsó becslés	Felső becslés
összes költség 1 alkalmazottal vásárolt szolgáltatás nélkül*	277665	363875
hálózat közös költsége	24100	24100
összes költség egy gyerekre, ezer ft/hó	61	78

*Ebben az esetben a vásárolt szolgáltatásokat (pl könyvelő, jogszabály-figyelés, szakmai képzés, stb) a csana hálózat biztosítja, így ennek költségét nem vesszük figyelembe.

Az utolsó lépésben ezeket a költségeket összevethetjük az előző részben bemutatott hozamokkal. Ha a családoknál (a munkába állás révén) jelentkező hozamokat figyelmen kívül hagyva csak az állami költségvetést növelő hozamokat tekintjük, ezek a hozamok a városban működő csanak esetében meghaladják a költségeket, míg a falvakban fordított a helyzet. Ez a számítás viszont csak a rövidtávú hozamokat veszi figyelembe. Ha a közép- és hosszútávú hozamokat is számszerűsíteni tudnánk (amelyek a falvakban és különösen az iskolázatlan anyák esetében nagyobbak), ez további (rövidtávon még negatív hozamot mutató) település-régió kombinációkban is pozitívrá fordítaná a nettó hozamokat.

11. táblázat Egy férőhely becsült nettó hozama (hozam-költség) rövidtávon, csak a költségvetési bevételt tekintve*

Ezer ft/férőhely/hó

	Közép- Magyarország és Közép-Dunántúl	Dél- és Nyugat- Dunántúl	Észak-Alföld és Észak- Magyarország	Dél-Alföld
Budapest, megyeszékhely	22-39	20-37	0-12	5-22
Egyéb város	13-30	15-32	0-9	2-19
Nagyközség	14-31	6-23	0	6-23
Kisközség	7-24	0-8	0	0
Kisközség (nincs érettségi)	0	0	0	0

* Ebben a számításban csak a munkába állás révén keletkező járulék és adóbevételeket vettük figyelembe, a családok egyéni hozamait nem. A hozamokat a 4. táblázat, a költségeket a 10. táblázat mutatja. Az étkezés költségét itt nem vettük figyelembe, mivel azt a szülők fizetik, nem a költségvetés (és akkor is felmerült, ha a gyermek otthon marad).

A csana hálózat létrehozásának költsége

Egy csana hálózat létrehozásakor meg kell teremteni az alapvető infrastruktúrát: alkalmas bérelhető irodát kell keresni, ha bútorozatlan, berendezni, és meg kell vásárolni a működést segítő eszközöket: telefont, számítógépet, nyomtatót. Ki kell fejleszteni a hálózati tagok adatainak összegyűjtésére és rendszerezésére alkalmas megoldásokat, illetve a tagok tájékoztatását segítő információs csatornákat (például honlapot vagy levelezőlistát). Ezeket a költségeket a Fehér Kereszt Egyesület munkatársainak tájékoztatása alapján térképeztük fel. A hálózat létrehozásával kapcsolatos feladatok elvégzésének költségét az erre fordított munkaidő teljes bérköltségével mértük.

12. Táblázat Csana hálózat létrehozásának becsült költségei

Ezer ft

	minimum	maximum
1 db laptop	150	200
1 db megbízható, jó kapacitású okostelefon	50	100
multifunkciós nyomtató	40	50
munkaállomás (szék, asztal) berendezése	20	60
Alkalmas irodahelyiség keresése	30	50
Szerződés kötés bérbeadóval, közüzemi szolgáltatókkal	10	20
Információgyűjtési és nyújtási megoldások kidolgozása, honlap fejlesztés, domain vásárlás	30	100
Potenciális partnerek felderítése, kapcsolatfelvétel	30	50
Hivatali ügyintézés, engedélyek beszerzése	30	50
Összesen	390	680

Forrás: Fehér Kereszt Egyesület közlése

Javaslat a hálózatban működő családi napközi finanszírozására

A jelenlegi rendszerben a csana állami támogatása 268,2 ezer forint/férőhely/év, miközben a költségek még a lehető legtakarékosabb 5 gyerek / gondozó arány esetén is 580 és 800 ezer forint között szóródnak. Ebben a részben a jelenlegi finanszírozás olyan átalakítására teszünk javaslatot, amely lehetőséget és ösztönzést ad jó minőségű szolgáltatás nyújtására, ösztönzi a férőhelyek számának növekedését, és javítja a hátrányos helyzetű gyerekek hozzáférését a napközbeni ellátáshoz.

A javaslat kiindulópontja az a tény, hogy a szolgáltatás költségét nagyrészt a munkabérek határozzák meg, az egy gyerekre jutó költség ezért erősen függ a gyerek/gondozó aránytól. Ha ez az arány a gyerekek életkora szerint, a tényleges gondozási igényt követve változna, a fajlagos költségek kisebbek lennének.

Javaslatunkban a költségek finanszírozása az állam által szabályozott módon oszlik meg a központi költségvetés, a helyi önkormányzat, a szülők és a munkáltatók között. A költségek nagyobb részét a központi költségvetés állja, mivel a szolgáltatás hozamai is elsősorban az államháztartás bevételeit gyarapítják. Az önkormányzatok hozzájárulhatnak az általuk fenntartott vagy velük szerződésben álló csanak működtetéséhez, ez azonban önkéntes és a központi normatívától független. A munkáltatók átvállalhatják a szülői hozzájárulást és ezt költségként leírhatják. A 3 év alatti gyerekek esetében a szülő hozzájárulása legfeljebb a gyes összege lehet, hátrányos helyzetű illetve 3 év feletti gyerekek esetében legfeljebb a gyes fele, halmozottan hátrányos helyzetű gyerek esetében a gyes harmadának megfelelő összeg. A hálózatos működés ösztönzése érdekében a hálózati tagok normatívája kismértékben nagyobb, mint az önálló csanaké.

13. táblázat Javasolt állami és szülői hozzájárulás a csana finanszírozásához
ft/év

	Alapeset	Hátrányos helyzetű kistélepülés*	Halmazottan hátrányos helyzetű család
Központi normatíva	400 000	445 000	490 000
Központi normatíva- kiegészítés hálózatos csana esetében	5 000	10 000	5 000
A szülő hozzájárulás maximális összege	380 000	380 000	114 000

* LHH térségben: 10000 lakosnál kisebb település, nem LHH térségben: 2000 lakosnál kisebb falu. A szülői hozzájárulás az étkezési költségeket nem tartalmazza.

Az évi 400 ezer forintban megszabott központi normatíva havi 33 ezer forintnak felel meg. Ez azt jelenti, hogy az állami ráfordítás átlagosan minden régióban és településtípusban megtérülhet a munkába álló anyák adó- és járulékbefizetéséből: a 4. táblázatban látható, hogy az utóbbi minden régió illetve településméret esetén nagyobb, mint havi 33 ezer forint. A hátrányos helyzetű településekre érvényes emelt összegű normatíva havi mértéke 37 ezer forint. Ez az északi régiók és a Dél-Alföld esetében valamivel nagyobb, mint a várható bevétel, a közép és hosszú-távú hozamokban azonban várhatóan itt is megtérül az állami finanszírozást.

A szülői hozzájárulás hátrányos helyzet szerinti differenciálása azt segíti elő, hogy a szegényebb családok gyermekei is igénybe vegyék a napközbeni szolgáltatásokat. Ez az esélyegyenlőség és a társadalmi hozamok alapján is indokolt. A település hátrányos helyzete szerinti differenciálás az önkormányzatok ösztönzését szolgálja, hogy helyben biztosítsák ezt a szolgáltatást (az emelt normatívára ugyanis csak akkor lennének jogosultak, ha a településen működik a csana).

A jelenlegi szabályozás szerint a csana csak a bölcsődés korú gyerekek esetében versenyképes az alternatív ellátási formával (bölcsődével) szemben, a nagyobb gyerekek esetében jóval drágább, mint az óvoda, bölcsőde-óvoda, vagy az iskolai napközi. Ez nagyrészt abból adódik, hogy a csana esetében a gyerek/gondozó arány a gyerekek életkorától függetlenül legfeljebb öt lehet, míg az alternatív intézményekben a korrallal együtt növekszik ez az arány (14. táblázat).

14. táblázat Csoportméret és költség gyerekszám szerint

	Családi napközi a jelenlegi szabályozás szerint			Alternatív intézmény	
	Gyerek/ gondozó	Becsült költség e Ft/fő/év	Normatíva összege eFt/fő/év	Maximális csoport mérete	Normatíva összege e Ft/fő/év
1-2 éves				12-14	494.1
3-4 éves	5	580-800	268,2	25	70
Vegyes 2-4 éves				20	70 / 140*

* Az egységes óvoda bölcsődei csoportba járó 2 éves gyerekek után dupla normatíva jár.

Ha a csanában is nagyobb csoportokat lehetne kialakítani a nagyobb gyerekek számára, ez csökkentené a költségeket és finanszírozhatóvá tenné a csanát olyan településen, ahol nincs a közelben bölcsőde vagy óvoda. A vegyes életkorú csoportok megengedett létszámának meghatározását megkönnyíti, ha az életkori csoportokhoz súlyszámot rendelünk, annak alapján, hogy az adott korban hány fős csoportban ideális a gyerekek gondozása. Ekkor a súlyozott létszámra vonatkozóan kell meghatározni egy maximumot (legyen ez például 5), ami a vegyes csoportra is értelmezhető. Például a 15. táblázatban megadott súlyok esetén egy olyan csoport, amelyben 5 három éves és 2 két éves gyerek van, súlyozva éppen 5 fősnek számít ($5 \times 0,6 + 2 \times 1 = 5$). Ez a csoport a javasolt rendszerben átlagosan egy gyerekre évi 286 ezer forint normatívára ($5 \times 400 / 7 = 286$) lenne jogosult. Ha az előző példában az egyik két éves gyermek sajátos nevelésű igényű, mellettük már csak 4 három éves lehet a csoportban (a súlyozott létszám ekkor $4 \times 0,6 + 1 + 1,5 \times 1 = 4,9$). A rugalmasság érdekében megfontolható, hogy a számított súly maximuma kismértékben meghaladhassa az ötöt, azaz például egy 5,2 súlyozott létszámú csoport még elfogadható legyen.

15. táblázat Életkor szerint differenciált csoportméret és normatíva

Gyerekek életkora	Egy gondozóra jutó maximális létszám (fő)	Egy gondozóra jutó maximális létszám (súlyozott)	Egy gyerek súlya	Normatíva (alapesetben) eFt/fő/év
5-17 hónap	3	5	$5/3 \sim 1,6$	640
18-36 hónap	5	5	$5/5 = 1$	400
3-4 év	8	5	$5/8 \sim 0,6$	240
5+ év	12	5	$5/12 \sim 0,4$	160
vegyes csoport	12	5	változó	167-480
SNI gyerek			kor szerinti súly másfélszerese	

Forrás: saját számítás

Bár a családi napközi még a fent javasolt, életkor szerinti differenciálás esetén is költségesebb, mint az óvoda, néhány esetben mégis indokolt az óvoda helyett a csanát finanszírozni. Ilyen eset például, ha halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek olyan kistérségben laknak, ahol nincs óvoda, és a legközelebbi óvoda elérése nehéz illetve költséges. Ebben az esetben indokolt a költségesebb csanát működtetni, illetve megengedni, hogy ezek a gyerekek a három év betöltése után is a helyi csanába járjanak.

A jelenlegi magyar szabályozás nem teszi indokolttá, hogy a három év alatti gyerekek esetében a csanát ingyen vegyék igénybe a szülők. Az eredetileg az otthoni gyermekfelügyelet támogatására szolgáló gyűjtő ugyanis akkor is jár, ha a gyerek napközbeni ellátást vesz igénybe és akkor is, ha a szülő munkába áll. Ennek mértékéig tehát minden szülő hozzá tud járulni a csana finanszírozásához, ha úgy dönt, hogy nem ő gondozza napközben a gyermekét.

Az ingyenes, vagy kedvezményes hozzáférés két esetben lehet mégis indokolt. Egyfelől a három évesnél idősebb gyerekek esetében, mivel utánuk már nem jár a gyűjtő. Másfelől, a hátrányos, illetve halmozottan

hátrányos helyzetű gyerekek esetében: az ő esetükben ugyanis a korai fejlesztéshez való hozzáférés különösen fontos, és ennek biztosítása érdekében indokolt a szülők külön anyagi ösztönzése.

Fontos azonban, hogy a szabályozás lehetőséget adjon az önkormányzatok illetve a munkáltatók számára, hogy saját belátásuk szerint részben vagy teljes egészében átvállalják a szülői hozzájárulás befizetését, vagy ezen felül támogassák a családi napközit, *függetlenül* attól, hogy annak mely intézmény a fenntartója. Ez azt is jelenti, hogy a központi normatíva összege nem függhet attól, hogy a csana kap-e vagy sem ilyen támogatást akár az önkormányzattól, akár egy munkáltatótól.